

Jacques Philippe

*Geluk waar je
het niet verwacht*

Een meditatie over
de zaligsprekingen

Arco Reeks 32

INHOUDSOPGAVE

Inleiding	11
Globaal overzicht van dit Evangelie	12
De Drievuldigheid in de zaligsprekingen	15
De zaligsprekingen: wegwijzers naar ware menselijkheid	21
Samenhang en eenheid	22
Persoonlijk en gemeenschappelijk aspect van de zaligsprekingen	23
De huidige werkelijkheid en de eschatologische voltooiing ..	25
I. Zalig de armen van geest	27
De armoede van geest in het Oude Testament	30
De tederheid van God jegens de arme	34
De beproeving van de tijd	36
Armoede als beproeving en genade. De woestijnervaring	38
Armoede van geest, nederigheid, zachtmoedigheid	40
Hoe worden we de nederigste mens op aarde?	42
De arme rest van Israël	47
Arm zijn in de relatie met God	50
Hoe armer we zijn, des te rijker we zullen worden	53
Onnutte knechten	55
Arm zijn in de relatie met onszelf	59
Arm zijn in de relatie met de naaste	60
Armoede in de relatie tot het leven	64
Armoede van geest en de theologale deugden	68

II. Zalig de treurenden.....	71
Een belofte van troost	71
De lijdende en troostende Messias	74
Welke tranen zullen troost ontvangen?.....	76
Vader van barmhartigheid en God van alle troost.....	79
Troost zoeken bij God.....	84
Zelf trooster worden	85
III. Zalig de zachtmoedigen.....	87
God, bron van alle zachtmoedigheid	87
De derde zaligspreking en Psalm 37	91
Aspecten van de evangelische zachtmoedigheid	92
Wat betekent: "Zij zullen het land bezitten"?	92
Zachtmoedigheid als tegenovergestelde van wraak.....	95
Zachtmoedigheid en woede.....	98
Zachtmoedigheid jegens onszelf.....	101
Hoe verhardt het hart van de mens?	102
IV. Zalig die hongeren en dorsten naar de gerechtigheid	107
Verlangen naar heiligheid	108
Verlangen dat allen heilig worden	110
Verlangen naar waarheid	113
Wat is ons diepste verlangen?.....	114
Moge de dorst van Jezus onze dorst worden.....	116
Herstel van de fundamentele onrechtvaardigheid waar alle andere vormen van onrechtvaardigheid uit voortkomen.....	119

V. Zalig de barmhartigen	121
De wetten van het leven	121
De bron van vergeving	124
Vader, vergeef hun	125
Vergeving, akte van geloof en hoop	126
Vergeving maakt ons vrij	130
Alle schuld vergeven	131
Het voor-wat-hoort-wat-principe loslaten	133
Niemand is ons iets verschuldigd.....	135
Een voorbeeld van vergeving	137
Barmhartigheid beoefenen is goed voor onszelf	139
VI. Zalig de zuiveren van hart	143
De zuiverheid van hart in het Oude Testament	144
Ons lichaam is ons hart.....	148
Zuiverheid van hart betekent barmhartig zijn voor iedereen.....	150
Ons hart zuiver houden in beproeving en lijden.....	151
VII. Zalig die vrede brengen	155
Urgentie van vrede	157
Vrede is een goddelijke belofte	159
Waarom vrede zoeken?	160
Noodzaak tot een sabbat van de ziel	162
VIII. Zalig die vervolgd worden om de gerechtigheid	167
De leerling en de meester	167

Voortzetting van het Oude Verbond	170
Genade om te lijden voor Christus	172
Hoe deze zaligspreking in praktijk te brengen?	177
Slotwoord	181

*“Zalig de armen van geest,
want aan hen behoort het Rijk der hemelen.*

*Zalig de treurenden,
want zij zullen getroost worden.*

*Zalig de zachtmoedigen,
want zij zullen het land bezitten.*

*Zalig die hongeren en dorsten naar de gerechtigheid,
want zij zullen verzadigd worden.*

*Zalig de barmhartigen,
want zij zullen barmhartigheid ondervinden.*

*Zalig de zuiveren van hart,
want zij zullen God zien.*

*Zalig die vrede brengen,
want zij zullen kinderen van God genoemd worden.*

*Zalig die vervolgd worden om de gerechtigheid,
want hun behoort het Rijk der hemelen.*

*Zalig zijt gij, wanneer men u beschimpt, vervolgt
en lasterlijk van allerlei kwaad beticht om Mijnentwil:
verheugt u en juicht, want groot is uw loon in de hemel.
Zo immers hebben ze de profeten vervolgd
die voor u geleefd hebben.”*

(Mt 5,1-12)

INLEIDING

In dit boek, dat geen theologische of exegetische pretenties heeft, wordt een meditatie aangeboden over de zaligsprekingen uit het Evangelie van Matteüs, en in het bijzonder over de eerste daarvan, de armoede van geest: *“Zalig de armen van geest, want aan hen behoort het Rijk der hemelen!”* Over dit onderwerp is veel geschreven, maar het thema is te belangrijk voor het leven van de Kerk om er niet steeds weer op terug te komen. Paus Franciscus blijft christenen aansporen om volgens de zaligsprekingen te leven, de enige weg naar werkelijk geluk en de enige manier om de maatschappij te hervormen.

De wereld van vandaag is ziek van trots, van een onverzagbare drang naar rijkdom en macht, en zij kan slechts genezen door open te staan voor de boodschap van de zaligsprekingen. De trouw aan de zending die haar door Christus is gegeven om *“het zout der aarde”* en *“het licht der wereld”* te zijn (Mt 6,13-14), houdt in dat de Kerk arm van geest, nederig, zachtmoedig en barmhartig moet zijn ... Er wordt in deze tijd een zeer sterk beroep op ons gedaan om dit wezenlijke onderrecht van Jezus te begrijpen, dat we misschien nog niet werkelijk hebben begrepen of in praktijk gebracht. Hoe langer de Kerk voortgaat op haar weg in de geschiedenis, hoe meer zij de geest van de zaligsprekingen moet uitstralen, om *“het reukwerk van Christus”* (2 Kor 2,15) te verspreiden. Op dit moment wil de heilige Geest ons met kracht in deze richting sturen, ook al wordt zijn Kerk daardoor soms in beroering gebracht.

Het is absoluut noodzakelijk dat iedere christen de geur van het Evangelie verspreidt, dat wil zeggen een geur van vrede, zachtheid, vreugde en nederigheid.

Ik ben er steeds meer van overtuigd dat de armoede van geest de sleutel is tot het geestelijk leven, tot elke weg naar heiligheid en geestelijke vruchtbaarheid. De wijsheid van de zaligsprekingen brengt ons licht en bevrijding, maar is tegelijkertijd een van de aspecten van het Evangelie die we maar met moeite kunnen begrijpen en in praktijk brengen. Zelfs op het gebied van het christelijk leven denken we maar al te vaak in termen van rijkdom, kwantiteit en meetbare efficiëntie, terwijl het Evangelie ons uitnodigt tot een geheel andere houding.

Globaal overzicht van dit Evangelie

Alvorens aandacht te besteden aan de afzonderlijke zaligsprekingen zou ik enkele algemene opmerkingen willen maken. Dit evangeliegedeelte is niet eenvoudig, het is paradoxaal en zelfs schokkend. (Toen ik pas tot priester was gewijd, vond ik het best lastig om een preek over de zaligsprekingen te houden). Maar geleidelijk aan ben ik me gaan realiseren dat het een buitengewone tekst is waarin al het nieuwe van het Evangelie wordt samengevat, maar ook de wijsheid en kracht daarvan om het hart van de mens diepgaand te veranderen en de wereld te vernieuwen.

Het is duidelijk dat we deze woorden van Jezus moeten lezen in hun context. De passage van de zaligsprekingen komt na de verzen van Matteüs over de menigten die van overal komen om naar Jezus te luisteren:

“Jezus trok rond door geheel Galilea, terwijl Hij als leraar optrad in hun synagogen, de Blijde Boodschap verkondigde van het Koninkrijk en alle ziekten en kwalen onder het volk genas. Zijn faam ging uit

over geheel Syrië en men bracht allen tot Hem die er slecht aan toe waren, die door velerlei ziekten en pijnen gekweld werden, bezetenen, lijdens aan vallende ziekte en lammen. En Hij genas hen. Grote volksmenigten uit Galilea en Dekapolis, uit Jeruzalem, Judea en het Overjordaanse sloten zich bij Hem aan" (Mt 4,23-25).

Wanneer Jezus deze menigten ziet, bestijgt Hij de berg, gaat zitten, laat zijn leerlingen bij Hem komen en begint zijn onder-richt met de verkondiging van de zaligsprekingen.

De menigten die zich verzamelen rond Jezus dorsten naar genezing, licht, geluk. Hij beantwoordt dit verlangen; Hij schenkt deze lijdende personen een grootse belofte van geluk, tot negen keer toe, in een taal die heel anders is dan wat men van Hem zou kunnen verwachten. Wat Hij hun voorhoudt, is niet een menselijk geluk in de gebruikelijke zin van het woord, maar een onverwacht geluk in situaties en omstandigheden die niet automatisch samengaan met het idee van geluk. Een geluk dat geen maaksel van mensen is maar een 'verrassing van God', die ervaren wordt op momenten dat men het allerminst verwacht ...

Opmerkelijk zijn ook de eerste woorden van Jezus die volgen op de zaligsprekingen, waarmee – door het beeld van zout en licht – op de bijzondere genade wordt gewezen die op de leerlingen rust en waaraan zij trouw moeten zijn:

"Gij zijt het zout der aarde. Maar als het zout zijn kracht verliest, waar mee zal men dan zouten? Het deugt nergens meer voor dan om weggeworpen en door de mensen vertrapt te worden. Gij zijt het licht der wereld. Een stad kan niet verborgen blijven als ze boven op een berg ligt! Men steekt toch ook niet een lamp aan om ze onder de korenmaat te zetten, maar men plaatst ze op de standaard, zodat ze licht geeft voor allen die in huis zijn. Zo moet ook uw licht stralen voor het oog van de mensen, opdat zij uw goede werken zien en uw Vader verheerlijken die in de hemel is" (Mt 5,13-16).

Jezus is zich terdege bewust van de menselijke zwakheden van zijn leerlingen en van hun tekortkomingen, die overigens in de evangelielieverhalen volstrekt niet verzwegen worden. Toch aarzelt Hij niet te stellen dat zonder de getuigenis van hun leven het menselijk bestaan geen smaak en betekenis meer zou hebben en er een dichte duisternis over de wereld zou vallen. Jezus maakt hun duidelijk dat zij juist door te leven volgens de zaligsprekingen hun roeping ten dienste van de wereld zullen kunnen vervullen. Alleen al het Evangelie van de zaligsprekingen geeft volledige betekenis en waarheid aan het menselijk bestaan.

In het Evangelie van Matteüs vormen de zaligsprekingen de inleiding op de Bergrede. Deze eerste grote toespraak van Jezus laat Hem zien als de nieuwe Mozes, die de nieuwe wet van het koninkrijk verkondigt. Niet vanaf de hoogten van de berg Sinai, met *“donder en bliksem en een dichte wolk”* (Ex 19,16), maar op een lieflijke heuvel aan de oever van het meer van Galilea, volgens de traditie. Dit belet Jezus niet om met kracht en gezag te spreken, een gezag dat de menigte raakt, want het is zo anders dan de manier van spreken van de rabbijnen van die tijd. De uitdrukking: *“Gij hebt gehoord dat er gezegd is ... maar Ik zeg u ...”*, zal meerdere malen terugkomen in de woorden van Jezus, die echter zal verduidelijken dat Hij niet gekomen is *“om Wet en Profeten op te heffen, maar om de vervulling te brengen”* (Mt 5,17).

Aan het einde van de Bergrede vormt de parabel van de twee huizen, het ene gebouwd op de rots en het andere op zand, een vurige oproep zich niet tevreden te stellen met het horen van deze nieuwe wet en te zeggen: *“Heer, Heer”*, maar deze in praktijk te brengen en aldus de wil te doen van de Vader die in de hemel is (Mt 7,21,24-27).

Het is van wezenlijk belang te begrijpen dat deze nieuwe wet, door Jezus op de berg van de zaligsprekingen uitgevaar-